

CURRICULUM DE BAZĂ – SISTEM DE COMPETENȚE PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ARTISTIC

BASIC CURRICULUM – SYSTEM OF COMPETENCIES FOR ART EDUCATION

DANIELA COTOVIȚCAIA¹,
doctorandă,
Institutul de Științe ale Educației,
Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare

CZU 37.016:7

Prezența artelor în educație se întemeiază pe crearea unui capital cultural-artistic cu efecte pozitive asociate, urmărind beneficiile pe care arta le poate avea asupra învățării, predării și evaluării anumitor discipline. Curriculum de bază vine să consolideze semnificativ formarea competențelor unor consumatori culturali și a unei piețe de capital cultural-artistic la nivel național. Modelarea competențelor, la rândul său, se realizează pe tot parcursul vieții printr-o pregătire continuă atât în cadrul unor instituții specializate cât și prin autoperfecționare. Potențialul artelor poate deveni un mijloc efectiv în cultivarea spirituală a personalității elevului, a culturii neamului. A educa inteligența spirituală înseamnă a miza pe valori, a stimula la elevi procesul de descoperire a sensului vieții.

Cuvinte-cheie: educație prin artă, învățământ artistic, învățământ și educație extrașcolară, curriculum, eficiența educației artistice

1 E-mail: dcotovitschi@gmail.com

The presence of arts in education is based on the creation of cultural-artistic capital, with associated positive effects, pursuing the benefits that art can have on the learning, teaching and evaluation of certain disciplines. The basic curriculum is to significantly strengthen the training of cultural consumers and a cultural and artistic capital market at national level. Competence modeling is carried out throughout its life through continuous training, both within specialized institutions and self-refinement. The potential of arts might become a means of the spiritual cultivation of pupil's personality, of the nation's culture. Educating the spiritual intelligence means putting at stake the values, stimulating the process of discovering the meaning of life in pupils.

Keywords: education through arts, art fields, education and extracurricular/non formal learning activities; curriculum, high-quality artistic education

Introducere

În Republica Moldova a fost reactualizată și pusă în aplicare reforma documentelor de politici educaționale de dezvoltare a educației și învățământului artistic extrașcolar/non-formal, care se caracterizează prin consistență, activități concrete, indicatori măsurabili de monitorizare. Expresia politicii educaționale naționale în domeniul învățământului artistic extrașcolar/non-formal este reprezentată în *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova* (2020) [1] și în *Curriculum de bază: sistem de competențe pentru educația și învățământul extrașcolar* (2020) [2].

Documentele menționate concretizează viziunea asupra domeniului extrașcolar, în general, și asupra învățământului prin artă/artistic, în particular. Totodată, având în centrul atenției copilul, ambele documente implementează cadrul de politici educaționale pentru domeniul vizat, acceptat și promovat prin cadrul normativ și de politici în sistemul educațional din Republica Moldova; stabilesc aspectele specifice ale procesului educațional artistic; asigură convergența eforturilor în extinderea, aprofundarea educației și corelarea cu nevoile multiple ale elevilor, având grijă de starea de bine a acestora; garantează accesul și șansele egale la o educație de calitate a fiecărui copil. Astfel, atât *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar* cât și *Curriculum de bază: sistem de competențe pentru educația și învățământul extrașcolar* constituie, concomitent, o condiție și o consecință a procesului de elaborare și promovare a politicilor curriculare pe dimensiunea învățământului artistic extrașcolar/non-formal. *Curriculum de bază: sistem de competențe pentru educația extrașcolară (non-formală)* este un document de pionierat pentru Republica Moldova, precum și un document de politici educaționale. Actualitatea elaborării unui astfel de document, care ar stabili clar finalitățile pentru educația extrașcolară (non-formală) artistică, este determinată de mai mulți factori: necesitatea creării unui cadru teleologic al educației extrașcolare; necesitatea corelării sistemului de finalități din învățământul formal cu cel din învățământul non-formal; necesitatea racordării la competențele-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018); necesitatea asigurării coerenței dintre diferite categorii de competențe etc. [1, 2].

Originea curriculumului științific

Termenul de curriculum este consemnat pentru prima dată în documentele universităților din Leiden (1582) și Glasgow (1633). În limba latină, termenul desemna fugă, alergare, cursă, întrecere, car de luptă (Cassell, *Latin-English Dictionary*). Lucrarea lui F. Bobbitt – *The curriculum* (1918), potrivit cercetătorilor W. Girroux, W. Pinar (1981), L. Tanner (1980), J. Schubert (1986), H. Kliebard (1979, 1986), reprezintă geneza domeniului curriculumului ca și domeniu de studiu. Totodată, se consideră, însă, că prima formulare a teoriei curriculumului se găsește în lucrarea lui Ralph W. Tyler (1949) – *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Din anii '60, semnificația conceptului de curriculum s-a lărgit foarte mult. Până la jumătatea secolului XX, la anglo-saxoni, curriculumul desemna un program de studii al unui sistem de educație sau al unei instituții, cu precizarea obiectivelor, conținuturilor, a ansamblului materialelor didactice. În lumea francofonă era folosită expresia „program de studii” pentru a desemna aceeași realitate – Ralph W. Tyler, Benjamin S. Bloom, Jerome S. Bruner, Viviane și Gilbert De Landsheere, Louis D'Hainaut, William Pinar etc.

Construcția teoriei curriculumului este asociată cu „reconceptualizarea curriculumului”, exersată în cheie *postmodernistă*, necesară în *context multicultural, pluricultural, intercultural*, deschis spre zece „provincii curriculare”, care multiplică și diversifică resursele proiectării educației și ale instruirii. În acest sens, au fost sintetizate și analizate contribuțiile în domeniul curricular ale mai multor cercetători, precum William F. Pinar, William M. Reynolds, Patrick Slattery, Peter M. Taubman [3].

Retrospectiva schimbărilor și etapele reformei curriculare

Reforma curriculumului în Republica Moldova a început anii 1989-1991, ca parte componentă a unei reflecții mai ample privind nevoia de a reforma sistemul de învățământ din Republica Moldova. Preponderent, reforma educațională a început de „sus” în „jos”, trecând de la un „idealism educațional” la abordări sistematice – „pragmatism educațional”, determinate de necesitatea creării școlii naționale, dezideologizării și depolitizării sistemului de învățământ, democratizării școlii, creării unei noi paradigme educaționale, deschiderii spre colaborare pe plan internațional etc. În perioada anilor 1989-1993, domeniul educațional avea ca prioritate acțiunile de transformări radicale: schimbarea structurii sistemului de învățământ, „dezideologizarea și depolitizarea”. Între anii 1994-1997 se creează baza legislativă și conceptuală a reformei sistemului de învățământ. Se constată o conlucrare productivă și eficientă a sferei decizionale și celei de cercetare-dezvoltare. Perioada anilor 1997-2005 poate fi numită etapa de acumulare a experienței și informației cu privire la calitatea curriculumului național (programelor, manualelor, ghidurilor metodologice etc.). Din 2005 începe căutarea intensă a soluțiilor și a mecanismelor de modernizare și asigurare a calității curriculumului național. Este lansat un nou proiect de rang național – *Educație de calitate în mediul rural*, finanțat de Banca Mondială și Guvernul Republicii Moldova; se inițiază crearea unei noi baze legislative și normative cu privire la sfera educațională. Odată cu aderarea Republicii Moldova la Procesul de la Bologna s-au produs modificări în cadrul curricular al învățământului superior și celui secundar general. Din 2009 până în prezent curriculumului național se dezvoltă din perspectiva competențelor, centrării pe elev și conexiunii cu mediul economic; se atestă promovarea intensă a vectorului european în educație [4, 5].

Importanța și necesitatea elaborării

Importanța și necesitatea elaborării a fost dictată de mai factori: lipsa cadrului normativ-juridic de reglementare, organizare și funcționare optimă a sistemului educațional; discrepanța conceptuală a sistemului educațional extrașcolar/non-formal, în raport cu cerințele moderne și practicile internaționale; lipsa cadrului curricular al învățământului și educației artistice extrașcolare în Republica Moldova; lipsa de formare în inițierea, proiectarea, implementarea programelor/curriculumului în instituțiile de învățământ artistic; dotarea logistică insuficientă; perpetuarea mentalității eronate potrivit căreia elevul trebuie să se dedice studiului educației formale; carențe ale managementului; lipsa unor mecanisme durabile de formare continuă a specialiștilor din domeniul învățământului artistic.

Dezvoltarea Curriculumului Național devine o direcție strategică de asigurare a calității atât în învățământul general cât și în învățământul artistic extrașcolar. În context, s-au creat premise instituționale, conceptuale și metodologice de dezvoltare și modernizare a curriculumului și sistemului de competențe pentru învățământul artistic extrașcolar, pentru școlile de artă/muzică, fapt ce va asigura beneficiarilor sistemului educațional-artistic oportunități în vederea surprinderii complexității noțiunilor și sensurilor principale ale conceptelor de bază în teoria și metodologia curriculumului, explicării și corelării corecte a teoriilor, principiilor etc., specifice teoriei și metodologiei curriculumului, realizării conexiunilor complexe, teoriilor practicilor sociale, culturale, educaționale, artistice și psihopedagogică etc.

Conceptul de curriculum, ca proiect educațional, include relații între obiective, conținuturi, timp, strategii, evaluare; ca proces, se referă la toate activitățile prin intermediul cărora se transmit conținuturile; ca produs – la toate documentele curriculare (ce alcătuiesc planul-cadru de învățământ, progra-

me analitice, proiecte, manuale, ghiduri metodologice, ghiduri de evaluare etc.). Totodată, curriculum nu reprezintă doar conținutul învățământului, acesta din urmă trebuie valorificat în mod acționat [6].

Demersuri conceptuale inovative

Curriculumul de bază pentru școlile de artă/muzică vine să asigure valorificarea contribuției anterioare, a bunelor practici în proiectarea curriculumului, prin ajustarea documentului de politici la strategiile naționale de referință pentru dezvoltarea educației și învățământului artistic. Definirea unui cadru conceptual nou și abordarea sistemică a conținutului vizat asigură, la rândul său, un cadru procedural care face ca schimbările curriculare să fie întemeiate, relevante și cu valoare constructivă.

Componentele curriculumului vor fortifica interacționarea și evoluarea concomitentă cu alte componente ale sistemului de educație (*formarea cadrelor didactice, evaluarea rezultatelor elevilor, managementul școlar, finanțarea, elaborarea altor resurse de învățare* etc.). Se va urmări centrarea pe formarea competențelor-cheie necesare unei dezvoltări durabile, promovării mediului educațional artistic/cultural. Esențial este faptul că sistemul de competențe se încadrează, ca parte componentă, în sistemul de competențe pentru învățământul general în vigoare, asigurând evidențierea rolului componentei atitudinal-valorice. Totodată, s-a urmărit evidențierea unei perspective holistice ca premisă a învățării permanente, abordare care are implicații asupra competențelor ce urmează a fi formate prin curriculum și asupra rezultatelor învățării, asupra pedagogiei și mediului de învățare. Un aspect deosebit de important este și centrarea competențelor ca element principal de legătură între documentele reglatoare ale Curriculumului Național și experiențele metodologice din zona didacticii.

Așadar, instituțiile de învățământ artistic extrașcolar/școala de arte/muzică, prin organizarea specifică a procesului educațional, reprezintă factorul principal care răspunde în modul cel mai direct necesității istorice și obiective de a educa oameni multilateral dezvoltați, dotați cu înalte însușiri emoționale și spirituale, înzestrați cu cunoștințe temeinice în cele mai noi cuceriri ale artei și culturii. În această ordine de idei, se reliefează scopul primordial al instituțiilor de învățământ artistic (școlile de arte/muzică) – dezvoltarea culturii muzical-artistice, ca parte componentă a culturii spirituale care include în sine și dezvoltarea armonioasă a personalității copilului, activizarea potențelor creative, pregătirea elevului pentru activitatea muzical-artistică. Potențialul artelor poate deveni un mijloc sigur în cultivarea spirituală a personalității elevului, a culturii neamului. A educa inteligența spirituală înseamnă a miza pe valori, a stimula la elevi procesul de descoperire a sensului vieții.

Implementarea cadrului normativ și de politici în sistemul educațional artistic din Republica Moldova stabilește aspectele specifice ale procesului educațional instituit prin artă; asigură convergența eforturilor în extinderea, aprofundarea educației și corelarea cu nevoile multiple ale elevilor din școlile de artă/muzică, având grijă de starea de bine a acestora; garantează accesul și șansele egale la o educație de calitate a beneficiarilor sistemului de învățământ artistic [1, 2].

Așteptări și perspective

Cadrelor didactice/manageriale își vor forma o viziune de ansamblu privind curriculumul, cu semnificația de traseu integral de formare (viziune ce integrează rolul și importanța componentei de specialitate și componentei opționale); vor determina conceptual structura de bază a curriculumului, abordat, în sens general, ca traseu/parcurs de formare a competențelor specifice de profil; vor implementa curriculumul materializat într-un produs curricular, cel care stabilește parcursul formării competențelor specifice (conceptualizarea și proiectarea propriu-zisă a componentei de profil).

Schimbarea are menirea să faciliteze inclusiv trecerea de la educația pentru valori la crearea de valori pentru cei din jur, asigurând procesului educațional posibilitatea formării de competențe generale și specifice la disciplinele de profil, fortificând crearea și inovarea, dezvoltarea gândirii critice, relevanța continuării studiilor și asigurarea, în cele din urmă, a profesionalizării timpurii [6].

Concluzii

Elementul esențial al noțiunii de competență este îndeplinirea eficientă a unei sarcini care are un sens și vizează un scop, un rezultat așteptat, o finalitate. O competență conduce în mod necesar la o acțiune, produce o acțiune care vizează un scop, o intenție, nu doar un comportament. Deci, la etapa actuală, într-o eră a transformărilor și schimbărilor radicale care au loc în societate, este mai mult ca oricând binevenită afirmația: „Competența înseamnă recunoașterea că știi să acționezi” [3], care ne face să fim întru totul de acord și cu opinia lui Jonaert P.: „Situția este sursa și criteriul competenței” [7].

În cele din urmă, curriculumul axat pe competențe pentru școlile de artă/muzică va forma o viziune integrată asupra procesului educațional de profil, asigurând eficiența și calitatea implementării lui. Iar criteriul de evaluare a eficienței și calității curriculumului și a sistemului de competențe formate va fi reprezentat de cota de performanță a echilibrului individual obținut între toate dimensiunile de formare a personalității elevului (*cognitivă, afectiv-attitudinală și psihomotorică*) și a educației lui (*intellectuală, estetică, cultural-artistică, morală, socială* etc.).

Referințe bibliografice

1. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*: [aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova]: ordinul nr. 1336 din 01.12.2020 [online]. Chișinău, 2020 [accesat 5 febr. 2021]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf.
2. *Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar*: [aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova]: ordinul nr. 1336 din 01.12.2020 [online]. Chișinău, 2020 [accesat 6 mar. 2021]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf.
3. NEGREȚ-DOBRIDOR, I. *Teoria generală a curriculumului educațional*. Iași: Polirom, 2008. ISBN 978-973-46-0870-6.
4. GUȚU, V. *Schimbări de paradigmă în teoria și practica educațională*. Vol. 1. Chișinău: CEP USM, 2009. ISBN 978-9975-70-794-7.
5. CRIȘAN, A., GUȚU, V. *Proiectarea curriculumului de bază*. Cimișlia, 1997.
6. *Cadrul de referință al Curriculumului Național*. Chișinău: Lyceum, 2017. ISBN 978-9975-3157.
7. CREȚU, C. *Psihopedagogia succesului*. Iași: Polirom 1997. ISBN 973-683-010-1.